

πολιτεία τους, νὰ πεθαίνουν ἀπ' τὴν πείνα, νὰ τρώγῃ ὁ ἕνας τους τὸν ἄλλον, οἱ γονιοὶ τὰ παιδιά τους. Εἶδα τὰ περήφανα καστρότοιχα τῆς Ἱερουσαλήμ νὰ πέσουν καταγῆς συντρίμια καὶ ὁ ναὸς τῆς Ὁβριᾶς νὰ γένη στάχτη ἐνῶ τάγιασμένα σκεύη του τὰ πομπέβανε μέσα στοὺς δρόμους οἱ νικηταί. Ἄκουσα τῶν γυναικῶν τοὺς θρήνους, ὅταν τὶς σέρνανε στὴ σκλαβιά, κι' εἶδα τοὺς σταυρούς πού καρφῶναν, ἀπάνω τους οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τελευταίους ὑπερασπιστάδες τῆς Ὁβριᾶς λευτερίζ, χιλιάδες σταυρούς, θεϊκὴ τιμωρία τῆς φόνισσας γενεᾶς.

Κι' ἀπόμεινα ἐγὼ ἡσυχος μὲ τὴ δόξα μου πού τὴν ἐπροσκυνοῦσε ὁ ἥλιος καὶ τὴν ἐφιλοῦσε τῶν ἄστρων τὸ τρεμουλιαστὸ φεγγαρόλημα καὶ τῆς πρωϊνῆς τὸ δροσερὸ ἀγέρι. Ὑστερα ἀπὸ χρόνια, ὅταν ὁ κόσμος ἀνοιξε στὸ φῶς τῆς ἀληθείας τὰ μάτια του, ὅταν ἐγνώρισε πῶς Ἐκεῖνος πού σταυρώθηκε ἀπάνω στὴν κορφή μου εἶτανε ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, εἶδα τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐρχονται καὶ νὰ πέφτουν στὰ πόδια μου καὶ νὰ φιλοῦνε τοὺς βράχους μου. Βασιλῆδες, πρὶν ἀνεβοῦν τὶς δοξασιμένες μου ράχες, ἀπίθαναν καταγῆς τὴν κορῶνα τους, μὴ θέλοντας νὰ τὴ φοροῦνε ἐκεῖ ὅπου τοῦ κόσμου ὁ Σωτῆρας ἐφοροῦσε ἀγκαθῆνιο στεφάνι. Ἐδέχτηκα τὴ λατρεία τῶν αἰώνων· πολεμιστὰι σιδερόκαρδοι καὶ σιδεροντυμένοι γιὰ τὴ λατρεία μου ἀπ' τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ξεστρατέψανε καὶ τὰ κορμιά χιλιάδων ἀπ' αὐτοὺς ἐσκεπάσανε μὲ τὰ κόκκαλά τους τὸ μακρινὸ τους δρόμο. Ἐπαρηγόρησα τὴν κάθε θλιμμένη ψυχὴ μὲ τὴ θύμησή μου καὶ φύσησα θάρρος καὶ καρδιά στὶς ψυχὰς τῶν ἡρώων τῆς χριστιανωσύνης. Ἦπια τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς τοῦ δικαίου καὶ τῆς μετανοίας τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Στὴν κορφή μου ἐβρῆκε καταφυγὴ τῆς παρθενίας ἡ γλυκοντρόπαλη ὁμορφιά καὶ κάτω στὰ ριζὰ μου ἡ πόρνη βρῆκε τῆς σωτηρίας τὸ δρόμο.

Δὲν ζουλεύω τοῦ Διῶνου τὰ ἀπάρθυνα χιόνια· μάρμαρα λαμπερά, χρυσάφι κι' ἀσήμι σκεπάζουν τὴ ράχη μου. Δὲν ζουλεύω τοῦ Ὀλύμπου τὸ ψεύτικο προσκύνημα· ἐγὼ ἐστάθηκα κι' εἶμαι τὸ προσκυνητάρι τῆς ἀληθινῆς Θεοῦ. Δὲν ζουλεύω τοῦ Ἐβερῆστου τὸ ψῆλος· ἀπάνω μου ἐστάθηκε ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ὁ θεόρατος, ψῆλος ἴσα μὲ τὸν οὐρανὸ.

Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γολγοθᾶς.

Γερουσίονα Μεγάλῃ Παρασκευῇ τοῦ 1906

Γ. Ν. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Η «ΑΡΓΩ»

Στὴ φιλολογικὴ ἐπιθεώρηση τῆς Ῥώμης «La Cultura» (χρόνος XXV, ἀριθ. 4, σελίδα 124—125) ὁ σοφὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας κ. P. E. Pavolini, δημοσίευσεν τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον γιὰ τὴν «Ἀργῶ» τοῦ Ἐρμῶνα.

Γιὰ ποιητὴ πού τέτοιους ἐγράψε στίχους ἀξίζει νὰ γίνῃ λόγος κι' ὅζω ἀπ' τὴν Ἑλλάδα. Νέος εἰκοσιπέντε περίπου χρονῶν ὁ Πέτρος Βλαστός, ἀπὸ νομικὸς πού σπούδασε στὴν πατρίδα τοῦ Δημοσθένη, κι' ἀπὸ ἐμπορὸς πού εἶναι στὴν πατρίδα τοῦ Καλιντάσα, πέταξε ἄξαφνα ὡς τὴν αἰσταντικὴν ποίησιν καὶ πέταξε καθὼς λείει οἱ κάπιο τοῦ ποίημα *Ὀλόψυχα, κατὰσθηθα, μ' ἕνα ρυθμὸ μεγάλο.* Μὲ ἀγάπη ἀληθινὴ πρὸς τὶς φυσικὰς ὁμορφιάς ζεῖ στὴν ποίησίν του πού τὴν ἀνυψώνει ἡ ἱστορία, καὶ τὴ θερμαίνει ἡ φωτιὰ τῆς Τέχνης. Ἄς φέρομε παράδειγμα τὰ ἰνδικὰ του τοπεῖα, τὸ ποίημά του «Rhenus Superbus» καὶ τὸ «Σειληνὸν» τοῦ Rubens. Μὰ πῶς δυνατό, πῶς τέλειον εἶναι τὸ σονέτο τοῦ «Παπαροῦνης» ὅπου τ' ἀμφίβολα χρώματα τῆς μυθολογίας καὶ τῆς λαϊκῆς ποίησιν σμίχτηκαν γιὰ νὰ ζωγραφίσουν ἕναν ἱερὸ γάμο. Πῶς ὅμως ν' ἀποδώσῃ κανεὶς, χωρὶς τὸ ρυθμὸ, τὴ γλυκεῖα ἀρμονία τῆς γλώσσας: (ἀκολουθεῖ μετάφραση ἰταλικῆ, στὸ πεζὸ τοῦ ἀκόλουθου σονέτου).

*Χαμογελῶντας πέθαινε σὶδὸ δάσος ὁ χειμῶνας
μέσ' τὶς χλωμὰς τὶς χλωροσιὰς καὶ τὰ λυωμένα χιόνια.
Σιμά του ἐκεῖ ροβόλαε λεβέντικα ὁ κύρ Ἥλιος
καὶ ζέσταινε σὶδὸ διάβα του κλαριὰ καὶ λειμωνάνθια.*

*Μὰ σὲ χλωρὸ τὴν Ἄνοιξιν ξαγνάντεψε λειβάδι
πὸ παιγνιδιὰρα κρύβουσαν πίσω ἀπ' τὶς πρασιναδὰς
καὶ σὺν παιδοῦλα γέλαε μ' ἀγνὴ ντροπαλοσύνη.
Ὁ νιὸς τὴ θάμπωσεν ἄξαφνα κι' αὐτὴ σὰ δειλιασμένη*

*Θαμάζοντας ἀπόμεινε μὲ τὰ γελοιοποιήματα
χείλια. Μὰ λιόλευνη ὁ θεὸς τῆς ἀνοιξὸς ἀγκαλιὰ
κι' ἀπ' τὰ φιλιὰ τους σείσθησαν οἱ σκιοπλεγμένες
[κλάρες.]*

*Καὶ στὴ μεριά πού γήρανε φνιγρώσανε σὰ φλόγες
Μαυροματιοῦσες πορφυρῶς—οἱ πρῶτες παπαροῦνης
Σπαρμένες ἀπ' τὸ νυφικὸ τὸ αἶμα τῆς ἀγάπης.*

* Οἱ λέξεις γραμμῆς Ἑλληνικὰ στὸ Ἰταλικὸ κείμενο.

Δὲν προσπαθῶ ν' ἀναλύσω ἐδῶ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς ποίησιν αὐτῆς. Ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς ἀναγνωρίζει στὸ σύντομο πρόλογόν του ὅτι οἱ στίχοι του ἔχουν τὴν ἐπιρροήν* ἑνὸς συμπατριώτη του, τοῦ Παλαμᾶ, — ὅπου καὶ τὸ βιβλίον του εἶναι ἀφιερωμένο — κι' ἄλλων ξένων καὶ ξεχωριστὰ τῶν Ἀγγλων: τοῦ Rossetti, τοῦ Kipling, τοῦ Keats. Δὲ λείπουν ὅμως στὴν ποίησίν του καὶ μέρη δλόκληρα κατὰ τὸ Leconte de Lisle ἢ τεχντροπιὰς κατὰ τὸν Hérédia. Τὸ σονέτο του πάλι, «Ἀησιμονῶντας» μποροῦσε περὶ φημα νὰ εἶχε τὴν ὑπογραφήν τοῦ Sully Prudhomme. Μὰ καθὼς παρατηρεῖ ὁ ἴδιος ὁ Παλαμᾶς (στὴν Ἐπιθεώρησιν «Νουμάς» Γ', 177) φαίνεται ὅτι πολλὰς φορὰς ἀνάβει τὴν ποιητικὴν του λαμπάδα μὲ τὴ φλόγα τῶν ἄλλων, ἡ δική του ὅμως εἶναι ἡ πολυτιμότερη. Αὐτὸς δὴλαδή εἶναι πάντοτε ἡ εἰκόνα καὶ τὸ πινέλο κι' ἀν' ἀκόμα οἱ ἄλλοι τοῦ προμηθεύουνε τὰ χρώματα. Ὅσο γιὰ τὴν ἀξία τῆς γλώσσας καὶ τοῦ ὅρους, ἕνας ξένος ὅσο καλὰ κι' ἀν' ξερεῖ τὰ Ῥωμαῖκα δὲν μπορεῖ νὰ κρίνῃ περισσότερο ὅμως καὶ καλύτερα ἀπὸ ἕνα Ἑλληνα εἶναι: σὲ θέσιν ὁ ξένος νὰ αἰστανθῆ τὴ χάριν πού ἔχει μιά τέτλια ποίησιν τόσο ἀριστοκρατικὴ στὴν ψυχὴ τῆς, στή φόρμα τῆς, καὶ πού τὴ ζωὴ τῆς παίρνει ἀπὸ τὸ μεταχειρίσασθαι τῆς δημοτικῆς γλώσσας κι' ἀπ' τὸ στίχον τῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν. Κι' ὅπως εἶν' ἀλήθεια ὅτι κάθε ὁμορφιά τῆς τροπικῆς χώρας εἶναι μὴ ἀστοργη ὄρωσιν ἡ γιὰ ὅποιον συλλογιέται τὴ γλύκα τῆς πατρίδας, κι' ὅτι ἀκόμα κάθε θαυμαστὸς οὐρανὸς δὲ σὲ κάνει ποτὲ νὰ λησμονήσῃς «τὸν ἥλιον πού στὸν Παρθενῶνα φαίνεται σὰ νὰ λειτουργῇ εὐλογώντας τὴν Ἀττικὴν», ἔτσι κι' ἡ καθάρια καὶ φωτεινὴ δημοτικὴ γλώσσα ξετυλίγεται καὶ ξεπλώνει τὴ Νεοελληνικὴ ποίησιν πού μ' αὐτὴ ξαναγεννιέται, κι' ἀνθίζει, καὶ θὰ ζήσῃ στὸ μέλλον.

P. E. Pavolini

* Ἡ λέξις Ἑλληνικὰ γραμμῆς.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

Ὁδὸς Ἀκαδημίας ἀριθ. 82.

ἐγὼ σκοτωνόμενε, πῶς νὰ μὴ δυσκολεφτοῦνε οἱ ἄλλοι; Πῶς σωστὸ νὰ τάπορατίσουμε, μὴ καὶ καλὴ, πῶς ἔχουν* κτλ. πῶς δὲ γράφουμε καὶ θὰ τὸ γράφουμε πάντα ἔχουμε κτλ., γιὰ τὸ ν' ἀφτό, ἀν τὰ φήσουμε, εἶναι ἀξιο, γιὰ λόγους πού ἄλλοι τοὺς εἶπα, νὰ μᾶς φέρῃ σὲ μπελάδες μεγάλους, νὰ μᾶς χαλάσῃ καὶ τὴ γλώσσα.

Μοῦ κόστισε πολὺ νὰ τὰλλάξω, ἐπειδὴ τὸ Ταξίδι δὲν ἤθελα νὰ τὰγγίξω, σὺν εἶδος νιοκουμένο πού εἶναι. Εἶχα τότες καὶ τὴ συνήθεια νὰ τελειώνω μὲ παροξύτονα τὶς περισσότερες φρασσοῦλες. Τὸ ἔχουμε καὶ τὰ τέτοια μοῦ καταστρέφανε τὸ ρυθμὸ μου. Τὶ νὰ γίνῃ; Συλλογίστηκα τὰ παιδιὰ, τὴ γραμματικὴν, τὸν κανόνα, τὴν ἐφοκλία, καὶ τὰλλάξα. Εἶναι ἡ πιὸ σημαντικὴ μου ἀλλαγὴ, τουλάχιστο στοὺς τύπους. Μὰ καὶ στὸ λεχτικὸν καὶ στὸ ὄρος ἄλλαξα λίγα. Ὅταν ἔχει κανεὶς τὴν κακὴ συνήθειαν νὰ δημοσιεῖ πολλὰ, δὲν πρέπει νὰ πασπατέβῃ μὲ τὸ παραπάνω τὰ παλιά του. Κάλλια νὰ κάμῃ καινούρια. Ἐπειτα δὲ μοῦ φάνηκε σωστὸ νὰ καθουμαι τώρα νὰ στολιζώ

* Τὸ ἔχουν, τὸ φοβούμενον κι' ἄλλ' ἄλλα, τὰκομε ὁ λαός· μὰ ἡ καθαρῆσιν τοῦ τὰ πῆρε, τὰβλε ὅπου δὲν ἔχουνε τὸν τόπον τους, καὶ γενῆσανε σὰ μισοὶ δασκαλισμοί.

τὸ Ταξίδι μὲ τεχνροσοφίαν πού δὲν εἶχε πρῶτα. Βέβαιον πῶς σήμερον θὰ γράφω κάπως καλῆτερα τὴ γλώσσα. Πῶς τίμιον νὰ μὴ γελῶ τὸν ἀναγνώστην καὶ νὰ φήσω στὴ θέσιν τους κατὰ ἀδέξια καὶ νεανῆσιν πού τότες δὲν τὰ πρόσεχα. Τὶς ἐπαναλήψεις, τὶς χασμαθῆδες καὶ τὰ τέτλια, ὅση ὄρεξις κι' ἀν εἶχα, τὸ νόμισα περιττὸ νὰ τὰ σιάζω. Διῶσθησα ὅμως ἄλλα μερικὰ. Θυμοῦμαι σὰ βγῆκε τὸ Ταξίδι, μέσα στὶς φωνῆς, στὶς βροσιὰς καὶ τὸ κακὸ, τὰσῆμαντα λαθακία, μὲλις πεντέξην, πού πῆγανε νὰ μοῦ ξεσκαλίσουνε. Δὲ βρῆσκανε ἄλλα. Ἐγὼ τοὺς ἀφίνα, ὅσο τὸ κάνανε γοῦστο, νὰ ρωνάζουνε, κ' ἐπαίρνα σημεῖωση γιὰ ἕνα ἢ δυὸ σωστὰ πού τύχαινε νὰ ποῦνε. Μὰ τὰ περισσότερα λάθια πού ξεσηκῶνανε, νόημα δὲν εἶχανε. Τὸ σπουδαιότερον μοῦ τῶδειξε κάποιος πού χτυποῦσε κατακέφαλα τὴ δημοτικὴν, τὴν ἀκανόνιστην, καὶ πού ὡστόσο φαίνεται πῶς θὰ τὴν ἤξερε λιγάκι, ἀφού μὲ κατηγοροῦσε πού ἔβαλα γιὰ τὴν ἀκόλουθον φρασσοῦλα: γιὰ πρώτη φορὰ, σ' ἀφτό τὸ βιβλίον, γράφηκε μὲ κάποια σινοὰ κ' ἐνόητα ἡ γλώσσα τοῦ λαοῦ (ἐκδ. α', σ. β'), ἀντὶς νὰ πῶ πρώτη φορὰ, δίχως τὸ γιὰ. Τὸ γιὰ πρώτη φορὰ, τὸ λένε, τὸ διάβασα κιόλας σὲ πολλοὺς δικούς μας: δὲν εἶναι καὶ μεγάλος ξενισμός, γιὰ τὴν λέμε πῆγα γιὰ μισὴ ὥρα, πού μοιάζει λιγάκι.

Ὅστόσο θαρρῶ πῶς ὁ κάποιος εἶχε δίκιον· πῶς Ῥωμαῖκο ἔτσι, δηλαδή σέττα πρώτη φορὰ. Ἄλλοι πᾶς μοῦ δείχνανε, ὅχι τὰ δικά μου, παρὰ τὰ δικούς τὰ λάθια: δὲν ξέρανε καὶ κάνανε τὸ σοφόν, κα θὸς τόπαθε κείνος πού ἀναφῶριμι, πᾶει νὰ πῆ τὰ θέματα, τὰ ἤθελε ἀνηφόρια!

Καιρὸς δὲ μοῦ ἀπομνήσκαι νὰ τὰ πάρω ἕνα ἕνα. Μῆτε ἀξίζει. Ἐγὼ εἶμαι καὶ καλὸ παιδί. Σὰ δισταζα, σὰ δὲν εἶμουνε ὅλους διόλου βέβαιος γιὰ καμιά λέξιν, τὴν ἄλλαξα καὶ τούτῃ στὴ δέφτερην ἐκδοσὴν ἐδῶ, λ. χ. τὸ βιός (ἐκδ. α', σ. 72), πού καὶ γι' ἀφτό μοῦ βιχτήσανε. Κι' ὅμως νομίζω πῶς δὲ γίνεται, καὶ θὰ τὰκοῦσα μὲ τὴ σημασίαν πού τόχω. Δὲν πειράζει. Ἄς λείψῃ μιά λέξιν· ὁ πλοῦτος δὲ μᾶς λείπει. Φτάνουνε πᾶς οἱ φιλονικίες. Γιὰ κατὶ ἄλλα κι' ὄχι γιὰ τὰ αἰώνια γλωσσικὰ καὶ γλωσσολογικὰ, θέλω σήμερον νὰ σὰς μιλήσω. Μὲ τί τρόπο καὶ σκοπὸν ξαναδημοσιεῖω τὸ Ταξίδι μου, πῶς μὲ βοήθησε στὸ ξαναπέρασμα ὁ χρυσὸς μου ὁ Ἀργύρης, ἀφτά, σὺν τὰ γυρέετε, θὰ τὰ βρῆτε στὴν Ἀπολογία.

* Τὴ σελίδωσιν τῆς Α' ἐκδ. μαζί μὲ τὴ σελίδωσιν τῆς Β', τὶς σημεῖωσιν στὸ τέλος τοῦ βιβλίου, χωριστὰ, σ' ἕνα πίνακα συγκριτικὸν ἔ' ἕνα Συνταγισμὸν, πού σῦνται-